

**Uitbreiding bezoekerscentrum
Schiermonnikoog
Toetsing natuurwetgeving**

projectnr. 186642
revisie 01
8 augustus 2008

Opdrachtgever

Stichting Promenade
Postbus 32
9166 ZP SCHIERMONNIKOOG

datum vrijgave	beschrijving revisie 00	goedkeuring	vrijgave
8 augustus 2008	definitief		

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Juridische kader natuurwetgeving	3
1.3	Doel	4
1.3.1	Soortbescherming	4
1.3.2	Gebiedbescherming	4
1.4	Aanpak onderzoek	4
1.4.1	Flora- en faunawet	4
1.4.2	Natuurbeschermingswet en EHS	5
1.5	Leeswijzer	5
2	Resultaten onderzoek	7
2.1	Beschrijving natuurwaarden projectgebied	7
2.1.1	Gebiedsbeschrijving	7
2.1.2	Resultaten bureaustudie	8
2.1.3	Beschermde natuurwaarden	9
2.2	Beschrijving beschermde gebieden	12
2.2.1	Natura 2000-gebied : Duinen van Schiermonnikoog	12
2.2.2	Habitattypen en soorten	13
2.2.3	Ecologische hoofdstructuur	14
2.3	Conclusies natuurwaarden	14
3	Effectbeschrijving	15
3.1	Beschrijving ingreep en toekomstige situatie	15
3.2	Effecten op aanwezige beschermde natuurwaarden	17
3.3	Effecten op de Duinen van Schiermonnikoog en de Ecologische Hoofdstructuur	19
4	Conclusies en maatregelen	20
4.1	Conclusies	20
4.1.1	Flora- en faunawet	20
4.1.2	Natura 2000-gebied Duinen van Schiermonnikoog	21
4.1.3	Ecologische hoofdstructuur	21
4.2	Aanbevelingen en zorgplicht	21
4.3	Vorbehoud	22
Bronnen	23	
Bijlagen		
1.	Resultaten bureaustudie	
2.	Kwalificerende waarden Natura 2000 gebied Duinen van Schiermonnikoog	
3.	Storende factoren kwalificerende waarden Natura 2000-gebied.	
4.	Natuurwetgeving	

projectnr. 186642
8 augustus 2008, revisie 01

Uitbreiding bezoekerscentrum Schiermonnikoog
Toetsing natuurwetgeving - aanvulling

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Ten behoeve van een te volgen artikel 19 WRO-procedure heeft ter hoogte van de geplande uitbreiding van het bezoekerscentrum aan de Torenstreek te Schiermonnikoog een toetsing aan de natuurwetgeving plaatsgevonden, waarvan het voorliggende rapport de uitwerking is.

Voorafgaand aan een ruimtelijke ontwikkeling in het landelijk of stedelijk gebied moet door middel van een toetsing aan de natuurwetgeving worden vastgesteld of beschermde natuurwaarden in het geding zijn. De natuurtoets is van belang om eventuele strijdigheden van de ruimtelijke ontwikkeling met de bestaande natuurwetgeving inzichtelijk te maken.

1.2 Juridische kader natuurwetgeving

Binnen de Nederlandse natuurwetgeving kan onderscheid gemaakt worden tussen de soortbescherming en gebiedsbescherming (zie ook bijlage 4).

Soortbescherming

De soortbescherming in Nederland is geregeld middels de Flora- en faunawet.

In het kader van deze wet is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. De soorten vermeld in de Flora- en faunawet worden onderverdeeld in 3 groepen. Beschermde, maar algemeen voorkomende soorten zijn vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet. In tabel 2 zijn de minder algemene soorten vermeld. In tabel 3 zijn de strikt beschermde soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bijlage 1 van de AMvB vermeld.

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor de algemeen voorkomende soorten vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Indien schade aan soorten vermeld in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet niet (geheel) te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

Voor alle in het wild voorkomende planten en dieren geldt daarnaast de algemene zorgplicht (art. 2). Dit betekent dat handelingen die nadelig zijn voor de flora of fauna in alle redelijkheid achterwege worden gelaten dan wel maatregelen worden genomen die redelijkerwijs kunnen worden gevergd om deze gevolgen zoveel mogelijk te beperken, dan wel ongedaan te maken.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurwaarden op gebiedsniveau is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) enerzijds en Ecologische hoofdstructuur (EHS) anderzijds.

De Nb-wet omvat onder andere de gebieden aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Dergelijke gebieden zijn onderdeel van het Europese netwerk van natuurgebieden, dat aangeduid wordt als Natura 2000. Voor deze gebieden zijn specifieke instandhoudingsdoelstellingen benoemd.

Met betrekking tot de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden moet expliciet getoetst worden of de voorgenomen plannen effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen voor

het gebied. Als er effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn te verwachten zijn de werkzaamheden vergunningplichtig in het kader van de Nbwet '98.

In eerste instantie wordt middels een voortoets vastgesteld of als gevolg van de geplande activiteiten negatieve effecten worden verwacht. In overleg met het bevoegd gezag (Ministerie van LNV) wordt vervolgens bepaald hoe de verdere procedure moet worden doorlopen. Indien uit de voortoets blijkt dat geen negatieve effecten verwacht worden is geen vergunning nodig. Als mogelijk een negatief effect verwacht wordt, zal middels een verstorings- en verslechteringstoets, dan wel een passende beoordeling, nader onderzoek verricht moeten worden naar de exacte omvang van te verwachten effecten.

Het beleid voor gebieden die vallen onder de EHS is gericht op het behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en natuurwaarden van deze gebieden. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader; het 'nee, tenzij'-regime. De gebiedsbescherming kent de zogenaamde externe werking. Dit houdt in dat ook voor activiteiten in de omgeving onderzocht moet worden wat de effecten zijn op de natuurwaarden van de beschermde gebieden.

1.3 Doel

1.3.1 Soortbescherming

Het doel is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.3.2 Gebiedbescherming

Doel van dit onderzoek m.b.t. de Nb-wet is het uitvoeren van een zogenaamde oriënterende toets, waarbij in beeld wordt gebracht of de voorgenomen ontwikkelingen in het plan gebied kans geven op (negatieve) effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied. Met betrekking tot de EHS wordt getoetst of de voorgenomen ontwikkelingen leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de EHS. Bij deze toets vindt daarom een beoordeling plaats van de volgende twee aspecten:

- Zekerheid bieden dat een verslechtering van de kwaliteit en omvang van de natuurlijke habitats (van soorten), dan wel de verstoring van soorten niet optreedt.
- Zekerheid bieden dat de natuurlijke kenmerken van het EHS-gebied niet worden aangetast.

De resultaten van deze toetsing zijn in deze rapportage beschreven.

1.4 Aanpak onderzoek

1.4.1 Flora- en faunawet

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het projectgebied voor? Welke status hebben deze soorten?

2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgotraject dient dan te worden doorlopen?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing worden aangevraagd?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het projectgebied voorkomen. Bij de Provincie Fryslân zijn gegevens opgevraagd. Bij het Natuurloket is gecontroleerd of aanvullende (actuele) gegevens verkregen kunnen worden.

Stap 2. Veldbezoek

Na het bureauonderzoek is een verkennend veldbezoek gebracht aan het projectgebied en de omgeving. Hierbij is, op basis van gegevens uit de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het projectgebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk kunnen voorkomen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75, en te nemen vervolgstappen.

1.4.2 Natuurbeschermingswet en EHS

De werkzaamheden zijn gericht op het in beeld brengen van de effecten van de ingreep op het voorkomen van de beschermde soorten en habitattypen in het Natura 2000 - gebied 'Duinen van Schiermonnikoog'. Dit gebeurt aan de hand van een beschrijving van de huidige en toekomstige situatie en kaartjes waarop de ruimtelijke situering is afgebeeld. Vervolgens wordt op basis van beschikbare kennis en inzichten informatie aangedragen over de mogelijke effecten die de activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen van de kwalificerende soorten en habitattypen kunnen hebben.

1.5 Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk behandelt de aanleiding, het wettelijke kader, het doel en de werkwijze van deze natuurtoets. Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de resultaten van het bureauonderzoek. In hoofdstuk 3 worden de effecten van de voorgenomen plannen op de in het projectgebied verwachte beschermde soorten en de natuurwaarden van het EHS- en Natura 2000 gebied beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de conclusies omtrent de noodzaak voor een ontheffingsaanvraag vanuit de Flora- en faunawet weergegeven, en wordt een advies gegeven over de verdere procedure met betrekking tot de Nb-wet.

De resultaten van het bureauonderzoek zijn terug te vinden in bijlage 1. Bijlage 2 beschrijft de soorten waarvoor het Natura 2000 - gebied is aangewezen en bijlage 3 beschrijft de gevoeligheid van de relevante kwalificerende waarden op eventuele storende factoren. De wettelijke achtergrond is in bijlage 4 beschreven.

2 Resultaten onderzoek

2.1 Beschrijving natuurwaarden projectgebied

2.1.1 Gebiedsbeschrijving

Op 20 december 2007 is een veldbezoek gebracht aan het projectgebied. In deze tijd van het jaar is het mogelijk een inschatting te maken van de aanwezige beschermde natuurwaarden ter plaatse aan de hand van de aanwezige biotopen. Aanvullend is op 24 juli 2008 het projectgebied nogmaals bezocht om vast te stellen of ter plaatse beschermde planten voorkomen.

Het bezoekerscentrum en omgeving bevindt zich in het noordwestelijk deel van het dorp Schiermonnikoog nabij de kruising van de Torenstreek en de Noorderstreek. Langs de noordwest- en noordzijde van het terrein bevindt zich geaccidenteerd duin dat grotendeels begroeid is met struweel zoals duindoorn, meidoorn en zuurbes.

Binnen het projectgebied bevinden zich drie grotere gebouwen: het bezoekerscentrum, het gebouw van de brandweer en het dorps huis cq bibliotheek. Tussen deze gebouwen is een groot deel van de bodem verhard. Tussen de verharding in is een korte grasvegetatie aanwezig. Tussen het dorps huis en het bezoekerscentrum staan twee iepen. Direct ten noorden van het brandweergebouw bevindt zich struweel met enkele bomen (iep, els en es).

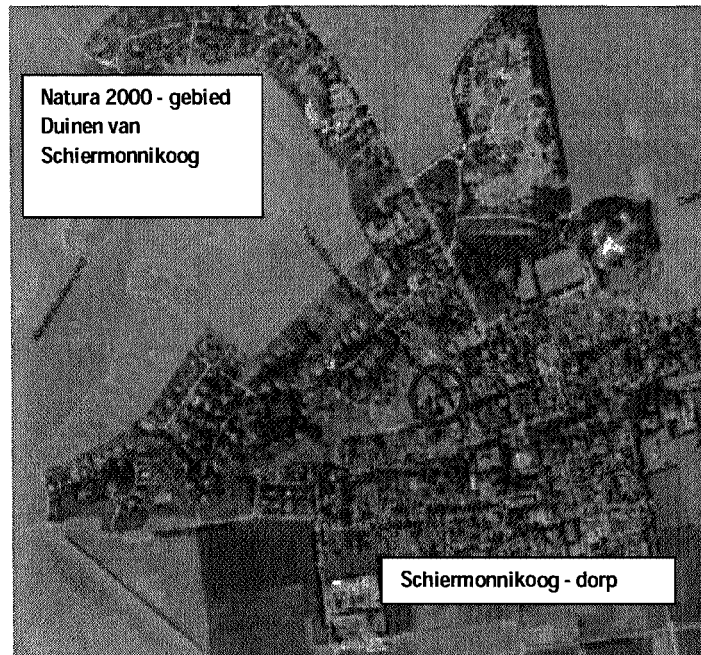
Ten westen van het bezoekerscentrum, tegen het struweel aan, staat een klein gebouw dat in gebruik is als openbaar toilet.

De tuin ten noorden van het bezoekerscentrum wordt omringd door duin. De helling is begroeit met struweel. In de laagte, vlak bij het centrum, is een poel aanwezig. Deze poel bevat slechts een deel van het jaar water, afhankelijk van de weersomstandigheden (zie afbeelding 2). Het veldje rondom de poel vormde in het verleden een geschikte groeiplaats voor enkele beschermde plantsoorten zoals Moeraswespenorchis en Parnassia, maar deze zijn hier alweer jaren verdwenen.

Ondanks dat het projectgebied tegen de duinen aanligt vormen deze geen onderdeel van het aangewezen Natura 2000 - gebied Duinen van Schiermonnikoog. Bungalowpark 'Klein Zwitserland' vormt een ruimtelijke scheiding tussen de duinstrook bij het bezoekerscentrum en het Natura 2000 - gebied. Hemelsbreed ligt het projectgebied op circa 400 meter afstand van het aangewezen Natura 2000 - gebied.

De begrenzing van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS) valt grotendeels samen met het eerder genoemde Natura 2000 - gebied. De begrenzing is echter wat ruimer waardoor de afstand ervan tot het projectgebied hemelsbreed circa 250 meter bedraagt.

De projectlocatie bevindt niet in een Natura 2000-gebied of de EHS.

Afbeelding 1: Ligging projectgebied(in rood weergegeven) t.o.v. Natura 2000 gebied Duinen van Schiermonnikoog (in geelgroen weergegeven).

Bron: Provincie Fryslan, 2007

2.1.2 Resultaten bureaustudie

Het hierboven beschreven projectgebied ligt in kilometerhok x:206/y:610. In dit hok zijn volgens het Natuurloket vaatplanten (1 soort tabel 1 FF-wet), watervogels, dagvlinders (1 soort tabel 2/3 FF-wet) en libellen goed onderzocht. De soortgroepen: zoogdieren (6 soorten tabel 1; 2 soorten tabel 2/3 FF-wet), broedvogels, amfibieën (1 soort tabel 2/3 FF-wet) en overige ongewervelden zijn redelijk tot slecht onderzocht. Vissen en reptielen zijn niet onderzocht. Vanwege de beschikbare gegevens is het niet nodig om deze op te vragen bij het Natuurloket omdat middels het raadplegen van diverse atlassen, websites en recente informatie van lokale beheerders (Natuurmonumenten) eenvoudig te achterhalen is om welke soorten het hier gaat.

Rapportage voor kilometerhok X206 / Y610							
Stichtingsgroep	FF*	FF23*	FFV*	RI*	Valicisiphoos*	Detail*	Actuele best*
Vaartplanten	1			5	goed	-	1993-2005
Mossen			0	1	goed	0%	1995-2005
Kraaienvossen			0	2	redelijk	51-100%	1993-2005
Paddestoelen				4	redelijk	0%	1997-2005
Zeggeleien	6	2		2	matig	51-100%	1995-2005
Broedvogels		4		2	slecht	0%	1995-2005
Watervogels		75			goed	0%	96/97 03/04
Reptielen					niet onderzocht		1992-2005
Amfibieën	0	1	1	0	slecht	25-50%	1992-2005
Vissen					niet onderzocht		1992-2005
Dagvlinders		1		2	goed	51-100%	1995-2005
Nachtvlinders					redelijk		1995-2005
Libellen					goed		1997-2005
Sprinkhanen					goed		1997-2005
Overige ongewervelden				1	slecht	0%	1993-2005

Tabel 1: gegevens natuurloket van kilometerhok x206/y610 (bron: www.natuurloket.nl)

2.1.3 Beschermde natuurwaarden

In het projectgebied worden een aantal beschermde plant- en diersoorten verwacht (zie tabel 2).

De poel naast het bezoekerscentrum (zie afbeelding 2) vormt een geschikt voortplantingsbiotoop voor de strikt beschermde Rugstreeppad. Door de beheerder is bevestigd dat deze soort zich hier ook daadwerkelijk voortplant. De Rugstreeppad kent een lange voortplantingsperiode die loopt van half april tot in september. 's Avonds en 's nachts kan deze soort, gedurende het zomerhalfjaar, in een groot deel van het plangebied jagend worden aangetroffen. De soort overwintert diep ingegraven in open, zandige, bodem, vaak ver van water. De directe omgeving van het bezoekerscentrum komt niet overeen met de biotoopeisen van deze soort, waardoor niet verwacht wordt dat deze soort in het plangebied overwintert. Op het moment dat in het projectgebied wordt gegraven kunnen echter kaal zand ontstaan waarin de Rugstreeppad wel gaat overwinteren.

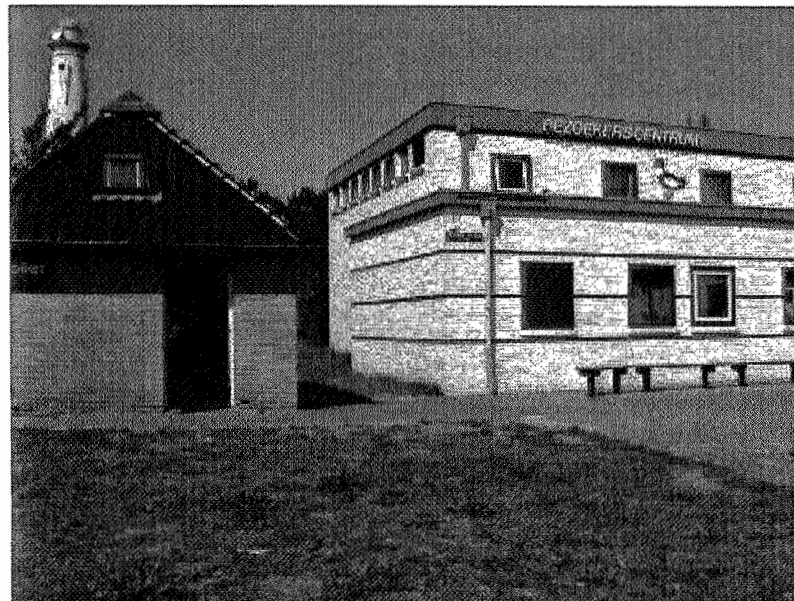
Afbeelding 2: De poel ten noorden van het bezoekerscentrum

Het aanwezige struweel in het projectgebied vormt een geschikt broedbiotoop voor diverse (zang)vogelsoorten zoals Fitis, Winterkoning, Braamsluiper, Heggenmus, Spotvogel en Kneu. Rondom de gebouwen kunnen soorten als de Witte kwikstaart en Spreeuw broeden. Er werden geen vaste rust- en verblijfplaatsen van kraaiachtigen, spechten en roofvogels aangetroffen in het projectgebied.

Ook komen enkele algemene, beschermde zoogdiersoorten voor, zoals Konijn (enkele hollen aanwezig in de duinstrook in het projectgebied), Egel en Huisspitsmuis. Vaste rust- en verblijfplaatsen van strikt beschermde vleermuizen worden niet verwacht. Er zijn wel twee soorten waargenomen in de omgeving van het projectgebied, maar het gaat hierbij om foeragerende exemplaren of exemplaren op doortocht naar hun jachtgebied. Het projectgebied is mogelijk een klein onderdeel van het jachtgebied van de Ruige dwergvleermuis naar verwachting gebruikt als jachtgebied. De Meervleermuis heeft zijn jachtgebied boven water en heeft mogelijk zijn vliegroute langs het terrein.

Op het veld voor het openbare toilet en de ingang van het bezoekerscentrum zijn tijdens het veldbezoek van 24 juli meerdere exemplaren van de beschermde Veldsalie aangetroffen (zie afbeelding 3 en 4). Voor Schiermonnikoog is deze plant, voor zover bekend, een nieuwkomer. Mogelijk dat de plant hier via tuinen in de omgeving terecht is gekomen.

Andere beschermde soorten (zoals mieren, reptielen, vissen, libellen en dagvlinders) worden in het projectgebied niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikt biotoop. Ook tijdens het veldbezoek in juli 2008 zijn geen andere beschermde soorten waargenomen.

Afbeelding 3: veldje voor openbaar toiletgebouw en bezoekerscentrum - groeiplaats van Veldsalie

Afbeelding 4: close-up Veldsalie

Tabel 2: Te verwachten beschermde soorten binnen het projectgebied.

Legenda

Status Rode Lijst:

Kw=Kwetsbaar; Ge= Gevoelig

(f) = uitsluitend als foerageergebied in gebruik

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet (tabel 1, 2 of 3)	Rode lijst
Zoogdieren			
(bron: Broekhuizen et al., 1992, Provincie Fryslân, Altenburg & Wymenga, 2006)			
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	1	
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	1	
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	1	
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	1	
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	1	
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>	3	
Ruige dwergvleermuis (f)	<i>Pipistrellus nathusii</i>	3	
Amfibieën			
(bron: RAVON, Provincie Fryslân, Altenburg & Wymenga, 2006)			
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	1	
Rugstreepdad	<i>Bufo calamita</i>	3	
Broedvogels			
(bron: Sovon, 2002)			
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	3	
Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>	3	
Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	3	
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	3	
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	3	

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet (tabel 1, 2 of 3)	Rode lijst
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	3	
Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	3	Kw
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	3	
Merel	<i>Turdus merula</i>	3	
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	3	
Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	3	
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	3	
Tuinfluitier	<i>Sylvia borin</i>	3	
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	3	
Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	3	Ge
Tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	3	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	3	
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	3	Ge
Staartmees	<i>Aegithalos caudatus</i>	3	
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	3	
Koolmees	<i>Parus major</i>	3	
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	3	
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>	3	Ge
Ringmus	<i>Passer montanus</i>	3	Ge
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	3	
Groenling	<i>Carduelis chloris</i>	3	
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	3	
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	3	Ge
Vaatplanten (bron: eigen waarneming)			
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>	2	Kw

2.2 Beschrijving beschermde gebieden

2.2.1 Natura 2000-gebied : Duinen van Schiermonnikoog

Schiermonnikoog is één van de kleinste en meest ongerepte eilanden in de Waddenzee. Het Natura 2000 - gebied Duinen van Schiermonnikoog wordt landschappelijk gekenmerkt door een uitgestrekt duingebied dat zich over een groot deel van de westelijke helft van het eiland uitstrekt. Het als Natura 2000 aangewezen gebied beslaat ruim 1000 hectare.

Het duingebied heeft een grote diversiteit en goed ontwikkelde kalkrijke duinvalleien. In het gebied komen lokaal duinblauwgraslanden (drogere en zuurdere vormen van blauwgrasland; Hertenbos, Kapenglop) en heischraal grasland (met borstelgras e.d.) voor. Vroeger is plaatselijk in het westelijke en centrale deel naaldbos aangeplant. Het areaal bos is later door spontane ontwikkeling (loofbos) uitgebreid tot een aanzienlijk oppervlak. Aan de westzijde omvat het gebied ook een grote zoetwaterplas, de Westerplas. Verstuiving is over een kleine oppervlakte in gang gezet, in het oostelijk deel (ter hoogte van paal 10) is een natuurlijk gat in de stuifdijk geslagen, waardoor zeewater beperkt binnenstroomt (Bron: Ontwerpbesluit Duinen Schiermonnikoog, Min. van LNV, 2007).

De Duinen van Schiermonnikoog vormt landschappelijk een natuurlijke eenheid met de veel grotere Natura 2000-gebieden: Waddenzee en Noordzeekustzone

2.2.2 Habitattypen en soorten

Het Natura 2000-gebied Duinen van Schiermonnikoog is aangewezen vanwege het voorkomen van de volgende habitattypen en soorten:

Habitatrichtlijn: habitattypen

H1310	Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten
H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
H2110	Embryonale wandelende duinen
H2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")
H2130	Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")*
H2140	Vastgelegde ontcalcite duinen met <i>Empetrum nigrum</i> *
H2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>
H2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
H2190	Vochtige duinvalleien
H6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)*
H6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)
H7140	Overgangs- en trilvenen

Habitatrichtlijn: soorten

H1903	Groenknolorchis
-------	-----------------

Vogelrichtlijn: broedvogels

A021	Roerdomp
A063	Eider
A081	Bruine kiekendief
A082	Blauwe kiekendief
A137	Bontbekplevier
A138	Strandplevier
A222	Velduil
A275	Paapje
A277	Tapuit

De prioritaire habitattypen zijn aangegeven met een *.

Het projectgebied ligt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

Door de afwezigheid van geschikte broedbiotopen/groeiplaatsen en de ligging nabij menselijke bebouwing zijn de aangewezen soorten voor het Natura 2000-gebied niet binnen het projectgebied te verwachten. De konijnenholen in de duinstrook in het noordwestelijk gedeelte van het projectgebied kunnen in theorie gebruikt worden als broedlocatie door de Tapuit (A277), maar vanwege de nabijgelegen bebouwing en de drukte door recreanten gedurende de zomermaanden is de aanwezigheid van deze soort hier niet aannemelijk. Ditzelfde geldt voor een soort als de Eider (A063) die onder andere in duinen broed met hoge grasvegetaties, ze zijn gedurende de broedperiode erg schuw en gevoelig voor verstoring.

2.2.3 Ecologische hoofdstructuur

De waarden die zijn aangewezen voor het Natura 2000 - gebied zijn ook van toepassing op de Ecologische hoofdstructuur. Kenmerkende waarden van het EHS -gebied zijn voorts een groot aantal typische soorten van duingebieden zoals vele bedreigde plantensoorten, de Rugstreepad, vele broedvogelsoorten en diverse dagvlinders (bijv. Grote en Kleine parelmoervlinder). Enkele van deze soorten komen ook in of nabij het projectgebied voor zoals Rugstreepad en enkele broedvogelsoorten (bijv. Kneu en Spotvogel).

2.3 Conclusies natuurwaarden

In het projectgebied komen enkele strenger beschermde diersoorten voor. Dit betreffen de Rugstreepad, enkele broedvogelsoorten, vleermuizen en Veldsalie. De voorkomende vleermuissoorten gebruiken het terrein alleen als vliegroute, waarbij de Ruige vleermuis er soms ook jaagt. Verder komen in het gebied een aantal algemene beschermde zoogdiersoorten en de kleine watersalamander voor. Voor de strenger beschermde soorten wordt in hoofdstuk 3 een effectbeschrijving opgenomen. Voor de algemene soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling. Voor die soorten is wel de zorgplicht van toepassing. In het kader van de zorgplicht wordt in hoofdstuk 4 aanbevelingen m.b.t. de wijze waarop tijdens de aanlegfase zo goed mogelijk rekening kan worden gehouden met deze soorten.

Het projectgebied ligt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied en is niet van belang voor de aangewezen soorten. De aangewezen soorten komen in het projectgebied niet voor.

Van de kenmerkende waarden van het EHS-gebied komen binnen het projectgebied de Rugstreepad en enkele broedvogels voor.

In hoofdstuk 3 gaan we nader in op een effectbeschrijving, zowel op het N2000-gebied als de EHS.

3 Effectbeschrijving

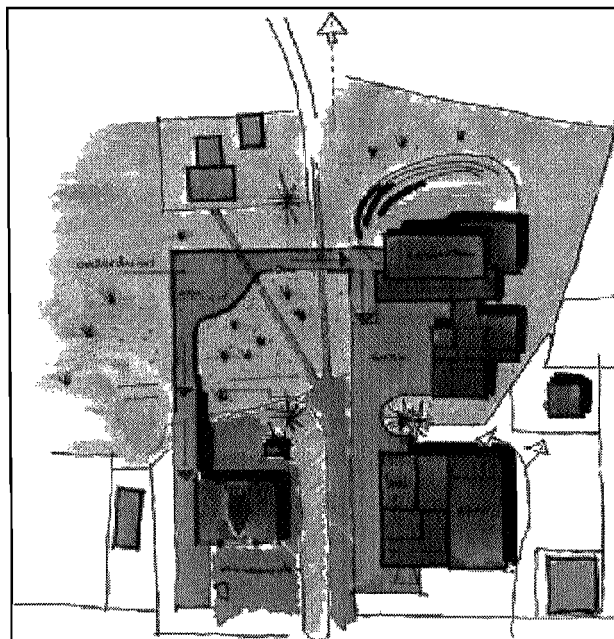
3.1 Beschrijving ingreep en toekomstige situatie

In het projectgebied staan op dit moment drie grotere gebouwen en het toiletgebouw. Bij de toekomstige uitbreiding worden de drie grote gebouwen met elkaar verbonden, deels doormiddel van een overdekte passage en deels door een, half ondergronds gelegen gang (zie afbeelding 6).

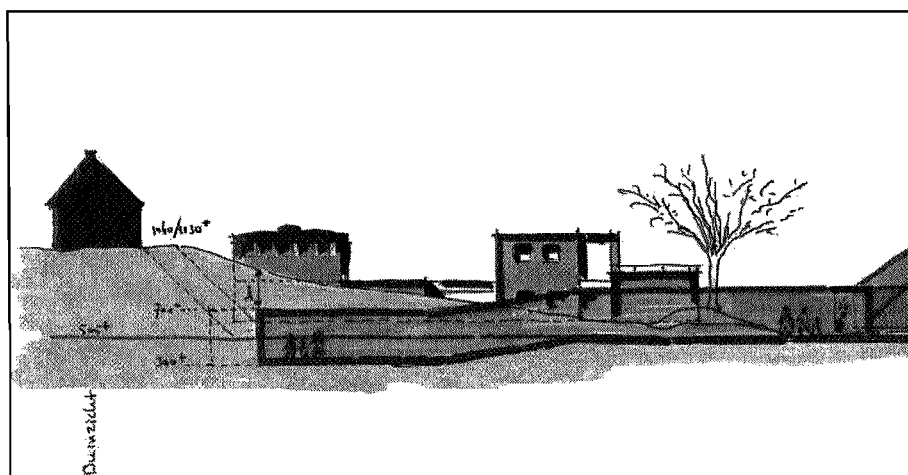
Vanaf het huidige bezoekerscentrum zal een, deels ondergrondse, uitbreiding aangelegd worden door het duinachtige noordwestelijke deel van het projectgebied. Dit zal een ruime gang zijn die het brandweergebouw met het bezoekerscentrum verbindt. Alle begroeiing zal ter hoogte van het traject worden verwijderd. Het ondergrondse deel van deze uitbreiding wordt afgedekt met schraal duinzand dat vrijkomt bij de graafwerkzaamheden ter plaatse. Dit stuk zal op natuurlijke wijze weer begroeid raken en niet opnieuw worden ingeplant met (duin)struweel. Voor de graafwerkzaamheden zal geen bemaling plaats hoeven vinden mits gedurende perioden met lage grondwaterstanden wordt gewerkt (zomerhalfjaar). De poel ten noorden van het bezoekerscentrum blijft gehandhaafd.

De tweede uitbouw is vanaf het huidige bezoekerscentrum in zuidelijke richting gepland en vormt de verbinding met het dorpshuis cq bibliotheek. Hierbij wordt ter hoogte van de uitbreiding het verharde terrein opgebroken en een deel van het tussenliggende lage dijkje verdwijnen. De twee lepen blijven staan. Het gebouwtje van het openbaar toilet wordt gesloopt. Het grasveldje daarvoor komt grotendeels onder verharding te liggen.

Zie onderstaande schetsen (afbeelding 5 en 6) voor een impressie van de toekomstige situatie (Croonen adviseurs, 2007). De huidige situatie is op de afbeelding 3, 7 en 9 te zien.

Afbeelding 5: Impressie toekomstige situatie bezoekerscentrum. Blauw=geplande uitbreiding; paars:=de huidige gebouwen.

Afbeelding 6: Doorsnede ondergrondse uitbreiding door het noordwestelijke duin in het projectgebied. Het roodgekleurde gebouw op de achtergrond is het huidige bezoekerscentrum.

Afbeelding 7: Huidige situatie waar de deels ondergrondse, deels bovengrondse gang moet komen.

Afbeelding 8: impressie in juli

Afbeelding 9: aansluiting met het brandweergebouw

3.2 Effecten op aanwezige beschermde natuurwaarden

Met name in de realisatiefase kunnen effecten optreden die nadelig zijn voor enkele beschermde soorten. Het gaat daarbij vooral om de Rugstreeppad, broedende vogels en de Veldsalie.

De voorkomende vleermuissoorten hebben naar verwachting geen verblijfplaats in de gebouwen. Dit betekent dat ze uitsluitend 's nachts in het plangebied kunnen worden aangetroffen (vliegroute van en naar jachtgebied, voor de Ruige dwergvleermuis mogelijk ook klein onderdeel van zijn jachtgebied). Doordat de activiteiten met name overdag plaats vinden en er geen wezenlijke landschappelijke elementen verdwijnen, ondervinden de vleermuizen geen effecten door deze activiteiten.

Als de werkzaamheden uitgevoerd worden in de periode dat de strikt beschermde Rugstreepad actief is (april - november) bestaat het gevaar dat deze mogelijk verstoord of gedood wordt. Overdag verschuilt deze soort zich in zeer uitlopende plekken, als onder stenen, planken, takken, holen, etc. tegen de zon. Met name bij de inzet van groot materieel (graafmachines, vrachtwagens, etc.) bestaat het gevaar dat er Rugstreepadden overreden worden.

De graafwerkzaamheden kunnen zelfs een aantrekkende werking hebben op de Rugstreepad, doordat een voor deze soort aantrekkelijk open zand-biotop ontstaat. Gezien het vermogen van deze pad om zich in één avond meer dan een kilometer te verplaatsen en zijn voorkomen op dit eiland in de omgeving van het projectgebied, is dit niet ondenkbeeldig. Als de graafwerkzaamheden in de winter plaatsvinden is dit niet te verwachten, omdat ze dan in winterslaap zijn. Vanaf half april beginnen ze echter te trekken.

Door in de werkplanning rekening te houden met het voorkomen van de Rugstreepad en het terrein af te zetten met amfibieënwerende schotten kan een eventueel negatief effect op de Rugstreepad sterk worden verkleind of zelfs worden voorkomen.

Als de werkzaamheden starten in het vogelbroedseizoen kunnen enkele broedende exemplaren van algemeen voorkomende vogelsoorten worden verstoord. Door de werkzaamheden kunnen nesten en broedsels worden vernietigd. Dit effect is eenvoudig te voorkomen door al voor het broedseizoen ter plaatse van de werkzaamheden struiken en bomen te rooien. Daarmee voorkomt u dat zich vogels vestigen ter plaatse van de bouwlocaties. Door de activiteiten tijdens de bouw mijden de meeste vogels de directe omgeving als broedgebied, waardoor er geen overtreding van de verbodsbepalingen te duchten valt.

Door de herinrichting van het projectgebied vervalt de groeiplaats van de Veldsalie. Om deze soort voor deze omgeving te behouden dienen de planten te worden uitgegraven en in depot gezet. Na het uitvoeren van de werkzaamheden kunnen ze op een geschikte locatie worden geplant.

Voor de overige algemene beschermde soorten in het projectgebied (Kleine watersalamander en zoogdieren) geldt geen ontheffingsplicht maar de algemene zorgplicht (art. 2 Flora- en faunawet). Negatieve effecten op deze soorten zijn gezien de aard van de werkzaamheden vooral te verwachten van het te verwijderen struweel ter hoogte van de ondergrondse uitbreiding. Leefgebied van kleine zoogdieren en overwinteringsbiotop van de Kleine watersalamander gaat hier mogelijk verloren.

3.3 Effecten op de Duinen van Schiermonnikoog en de Ecologische Hoofdstructuur

Door de ligging van het projectgebied ruim buiten de begrenzing van het Natura 2000 - gebied zijn er weinig negatieve effecten op de kwalificerende waarden van het gebied. Het matig ontwikkelde habitatype H2160 binnen het projectgebied staat op zichzelf en heeft geen relatie met duinstruwelen binnen het Natura 2000 - gebied. Het verwijderen hiervan heeft dan ook geen negatief effect op de instandhouding van het habitatype in het Natura 2000 - gebied. Eventuele effecten van verdroging zijn niet aan de orde omdat bemaling naar alle waarschijnlijkheid niet nodig is bij de werkzaamheden in het projectgebied. Bovendien is een eventueel effect van bemaling zeer klein en verwaarloosbaar. Eventuele negatieve effecten van geluid, licht en trillingen door de werkzaamheden zijn niet te verwachten omdat het projectgebied zich achter een duinenrij bevindt, buiten het zicht van het Natura 2000 - gebied.

Het projectgebied vormt voor de Rugstreepad een onderdeel van het leefgebied van deze soort, die beschouwd kan worden als een kenmerkende waarde van duingebieden. De voortplantingslocatie van de Rugstreepad wordt niet aangetast; het plangebied vormt geen overwinteringslocatie. Het projectgebied vormt eveneens een onderdeel van het leefgebied van een aantal broedvogels. Door de ligging van het projectgebied ruim buiten de begrenzing van de EHS zijn negatieve effecten op andere kenmerkende waarden niet te verwachten.

Het verwijderen van het struweel en het ondergraven van het duin kan dan ook een negatief effect hebben op typische duinsoorten waar diverse broedvogels en de Rugstreepad toe behoren. Met de in de voorgaande paragraaf 3.2 beschreven maatregelen zullen negatieve effecten worden voorkomen.

4 Conclusies en maatregelen

4.1 Conclusies

4.1.1 Flora- en faunawet

In het projectgebied worden een aantal broedende vogels verwacht in het struweel op het noordwestelijke duin. In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in een gebied tijdens het broedseizoen sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. In het kader van de Flora- en faunawet is in principe geen ontheffing mogelijk voor het verstoren van vogels en het vernietigen van in gebruik zijnde nesten. Dit betekent in de praktijk dat in het projectgebied broedende vogels niet verstoord mogen worden. Een vaste periode voor het broedseizoen kan niet gegeven worden, omdat dit afhankelijk is van weersinvloeden. Veelal wordt globaal de periode van maart tot en met juli aangehouden. Door de werkzaamheden buiten het broedseizoen te starten wordt vestiging van broedende vogels zo veel mogelijk voorkomen. Als gevolg van de door de werkzaamheden veroorzaakte verstoring zullen er in het broedseizoen geen vogels gaan broeden in of nabij het projectgebied. Verstoring van broedende vogels is dan niet aan de orde. In de omgeving is voldoende vergelijkbaar broedbiotoop aanwezig.

De poel naast het bezoekerscentrum vormt een voortplantingswater van de Rugstreeppad. Deze soort kan dan ook binnen het gebied waar de werkzaamheden plaatsvinden jagen ('s nacht) en in schuilplaatsen (overdag) worden aangetroffen. In het plangebied is geen geschikt overwinteringsbiotoop aanwezig (ze graven zich diep in het zand in). Voorafgaande aan de werkzaamheden zal daarom rond het gebied waar de werkzaamheden plaatsvinden een scherm geplaatst moeten worden waar langs de binnenzijde een aantal emmers in de bodem worden geplaatst. Deze zullen regelmatig gecontroleerd (2-3x daags) moeten worden voordat de werkzaamheden plaatsvinden. Wanneer exemplaren aangetroffen worden in de emmers dienen deze aan de buitenzijde van het scherm gezet te worden zodat ze ongestoord verder kunnen richting hun voortplantingswater. Op een gegeven moment zal het terrein binnen het scherm leeg zijn en kunnen de werkzaamheden beginnen, mits dit na het broedseizoen van vogels plaatsvindt. Voor het invangen en verplaatsen van de Rugstreeppad zal een ontheffing ex art. 75c Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd bij het Ministerie van LNV.

Doordat de Rugstreeppad niet overwinterd in het gebied waar de werkzaamheden plaatsvinden kunnen de werkzaamheden ook worden opgestart in de periode november tot begin april. Door in deze periode een scherm te plaatsen wordt voorkomen dat er Rugstreeppadden het plangebied intrekken. Leegvangen van het plangebied is dan niet nodig, waardoor ook het aanvragen van een ontheffing niet nodig is.

Het tijdsplan zal er ten behoeve van de Rugstreeppad en broedvogels ongeveer als volgt uitzien:

- Maart: plaatsen scherm rondom werkgebied
- Vanaf eind Juli: opstarten werkzaamheden (na het broedseizoen van vogels)

De groeiplaats van de Veldsalie vervalt helemaal tijdens de herinrichting van het gebied. Om deze soort voor deze omgeving te behouden dienen de planten te worden uitgestoken en in depot gezet. Na afronding van de grondwerkzaamheden kunnen te planten op een geschikte locatie opnieuw worden geplant. Voor deze activiteiten is een ontheffing noodzakelijk.

Het realiseren van een schrale en zanderige zuidhelling na afloop van de werkzaamheden (ter hoogte van de ondergrondse uitbreiding) biedt kansen voor schrale duinvegetaties en overwinteringsbiotoop voor de strikt beschermde Rugstreepad, zolang er sprake is van een pionierstadium.

Gezien de begroeiing met bomen en struiken ter plaatse van het projectgebied verwachten we de pad pas vanaf het voorjaar (half april). Om te voorkomen dat tijdens de werkzaamheden de pad voor problemen zorgt is het aan te bevelen om rond het projectgebied een scherm te plaatsen om de soort buiten de projectlocatie te houden.

Voor het uitsteken en tijdelijk in depot hebben van de Veldsalie zal een ontheffing ex art. 75c Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd bij het Ministerie van LNV.

Mogelijke negatieve effecten van de voorgenomen plannen zijn verder uitsluitend te verwachten op algemeen voorkomende beschermde soorten, waarvoor een vrijstellingsbesluit geldt.

4.1.2 Natura 2000-gebied Duinen van Schiermonnikoog

Op de kwalificerende waarden van het Natura 2000 - gebied worden door de ingreep geen noemenswaardige effecten verwacht.

4.1.3 Ecologische hoofdstructuur

De Rugstreepad diverse broedvogels (o.a. Kneu) in het projectgebied vormen kenmerkende waarden voor duingebieden. Door de ligging van het projectgebied ruim buiten de begrenzing van het EHS-gebied en de eerder beschreven mitigerende maatregelen worden echter geen negatieve effecten op de populaties van deze diersoorten verwacht.

4.2 Aanbevelingen en zorgplicht

Om de overige beschermde soorten in het projectgebied zoveel mogelijk te ontzien worden als aanvulling op de hierboven beschreven maatregelen de volgende aanbevelingen gedaan:

- tijdens de werkzaamheden zoveel als mogelijk ontzien van waterhoudende elementen (de poel), struwelen en ruigten, zodat ter plaatse aanwezige fauna een veilig heenkomen kan zoeken.
- Wanneer tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden aangetroffen dienen deze te worden gevangen of uitgespit en vervolgens op een veilige en geschikte plaats te worden uitgezet of teruggeplant.

Daarnaast wijzen wij er wellicht ten overvloede op dat een ieder gehouden is aan de algemene zorgplicht. Dat houdt in dat men zorg draagt voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving, en hier niet onzorgvuldig mee omspringt.

4.3 Voorbehoud

Het verrichte onderzoek op basis van bestaande gegevens en een veldverkenning kan niet uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden geen andere beschermde soorten worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend. Om de risico's zo veel mogelijk te verkleinen wordt aanbevolen om voorafgaand aan de werkzaamheden het terrein te controleren op de aanwezigheid van (andere) beschermde soorten (bijv. amfibieën).

Bronnen

Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea) - Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorische Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland
- Nie, H.W. de, 1997. Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen. Media publishing Int B.V., Doetinchem
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden
- Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek b.v, 2006. Speciale beschermingszones en beschermde soorten in Fryslân. A&W-rapport 486, Veenwouden.
- Stuurgroep Avifauna Schiermonnikoog, 2005. Vogels van Schiermonnikoog, gezien - geteld - opgetekend. Uitgeverij Uniepers, Abcoude.

Internet

- www.fryslan.nl
- www.piscaria.nl
- www.ravon.nl
- www.natuurloket.nl
- www.mininv.nl
- www.naturalis.nl/EIS
- www.soortenbank.nl

Bijlage 1: Resultaten bureaustudie

Overzicht van vastgestelde beschermde soorten in de wijde omgeving van het projectgebied.

Legenda

(f)= Schiermonnikoog vormt uitsluitend een foerageergebied

Status Rode lijst:

Ve= Verdwenen uit Nederland; Eb= Ernstig bedreigd; Be= Bedreigd; Kw=Kwetsbaar; Ge= Gevoelig

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet (tabel 1, 2 of 3)	Rode lijst
------------------	------------------------	--------------------------------------	------------

Mieren

(Bron: www.naturalis.nl/EIS)

Behaarde (rode) bosmier	<i>Formica rufa</i>	1	
Zwartrugbosmier	<i>Formica pratensis</i>	1	

Zoogdieren

(bron: Provincie Fryslân, Altenburg & Wymenga, 2006)

Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	1	
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	1	
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	1	
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	1	
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	1	
Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>	3	Kw
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	3	
Meervleermuis (f)	<i>Myotis dasycneme</i>	3	

Amfibieën

(bron: RAVON, Provincie Fryslân)

Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	1	
Rugstreeppad	<i>Bufo calamita</i>	3	

Broedvogels

(bron: Sovon, 2002)

Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	3	
Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>	3	
Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	3	Be
Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	3	
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	3	
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	3	
Smient	<i>Mareca penelope</i>	3	
Krakeend	<i>Mareca strepera</i>	3	
Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	3	Kw
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	3	
Zomertaling	<i>Anas querquedula</i>	3	Kw
Sjoebeend	<i>Anas clypeata</i>	3	Kw
Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	3	
Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	3	
Eider	<i>Somateria mollissima</i>	3	
Bruine kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>	3	
Blauwe kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>	3	Ge
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	3	
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	3	
Bulzerd	<i>Buteo buteo</i>	3	
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	3	
Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	3	Kw

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet (tabel 1, 2 of 3)	Rode lijst
Kwartel	Coturnix coturnix	3	
Waterral	Rallus aquaticus	3	
Waterhoen	Gallinula chloropus	3	
Meerkoet	Fulica atra	3	
Scholekster	Haematopus ostralegus	3	
Kluut	Recurvirostra avosetta	3	
Bontbekplevier	Charadrius hiaticula	3	Kw
Strandplevier	Charadrius alexandrinus	3	Be
Kievit	Vanellus vanellus	3	
Houtsnip	Scolopax rusticola	3	
Grutto	Limosa limosa	3	Ge
Wulp	Numenius arquata	3	
Tureluur	Tringa totanus	3	Ge
Kokmeeuw	Larus rudibundus	3	
Stormmeeuw	Larus canus	3	
Kleine mantelmeeuw	Larus graellsii	3	
Zilvermeeuw	Larus argentatus	3	
Grote stern	Sterna sandvicensis	3	Be
Noordse stern	Sterna paradisaea	3	
Visdief	Sterna hirundo	3	Kw
Holenduif	Columba oenas	3	
Houtduif	Columba palumbus	3	
Turkse tortel	Streptopelia decaocto	3	
Zomertortel	Streptopelia turtur	3	Kw
Koekoek	Cuculus canorus	3	Kw
Kerkuil	Tyto alba	3	Kw
Ransuil	Asio otus	3	Kw
Velduil	Asio flammeus	3	Eb
Grote bonte specht	Dendrocopos major	3	
Veldleeuwerik	Alauda arvensis	3	Ge
Oeverzwaluw	Riparia riparia	3	
Boerenzwaluw	Hirundo rustica	3	Ge
Huiszwaluw	Delichon urbica	3	Ge
Boompieper	Anthus trivialis	3	
Graspieper	Anthus pratensis	3	Ge
Gele kwikstaart	Motacilla flava	3	Ge
Witte kwikstaart	Motacilla alba	3	
Winterkoning	Troglodytes troglodytes	3	
Heggenmus	Prunella modularis	3	
Roodborst	Erithacus rubecula	3	
Nachtegaal	Luscinia megarhynchos	3	Kw
Blauwborst	Luscinia svecica	3	
Zwarte roodstaart	Phoenicurus ochruros	3	
Gekraagde roodstaart	Phoenicurus phoenicurus	3	
Paapje	Saxicola rubetra	3	Be
Roodborsttapuit	Saxicola rubicola	3	
Tapuit	Oenanthe oenanthe	3	Be
Merel	Turdus merula	3	
Zanglijster	Turdus philomelos	3	
Sprinkhaanzanger	Locustella naevia	3	
Rietzanger	Acrocephalus schoenobaenus	3	

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet (tabel 1, 2 of 3)	Rode lijst
Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	3	
Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	3	
Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	3	Ge
Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	3	
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	3	
Tuinfluter	<i>Sylvia borin</i>	3	
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	3	
Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	3	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	3	
Goudhaan	<i>Regulus regulus</i>	3	
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	3	Ge
Baardman	<i>Panurus biarmicus</i>	3	
Staatmees	<i>Aegithalos caudatus</i>	3	
Matkop	<i>Parus montanus</i>	3	Ge
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	3	
Koolmees	<i>Parus major</i>	3	
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	3	
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	3	
Ekster	<i>Pica pica</i>	3	
Kauw	<i>Corvus monedula</i>	3	
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	3	
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	3	
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>	3	Ge
Ringmus	<i>Passer montanus</i>	3	Ge
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	3	
Groenling	<i>Carduelis chloris</i>	3	
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	3	
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	3	Ge
Kleine barmisj	<i>Carduelis cabaret</i>	3	
Roodmus	<i>Carpodacus erythrinus</i>	3	
Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	3	
Dagvlinders			
(Bos et al, 2006)			
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>	3	Ve
Vaatplanten			
(bron: Provincie Fryslân: Digitale Natuuratlas Fryslân)			
Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>	1	
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>	2	Be
Brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>	2	Kw
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>	2	
Groenknotorchis	<i>Liparis loeselii</i>	3	Be
Grote keverorchis	<i>Listera ovata</i>	2	Kw
Honingorchis	<i>Herminium monorchis</i>	2	Eb
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>	2	Kw
Parnassia	<i>Parnassia palustris</i>	2	Kw
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>	2	
Slanke gentiaan	<i>Gentianella amarella</i>	2	Kw
Spaanse ruiter	<i>Cirsium dissectum</i>	2	Kw
Vleeskleurige orchis	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	2	Kw

Bijlage 2: Natura 2000 gebied: Duinen van Schiermonnikoog (Bron: Ontwerpbesluit 'Duinen van Schiermonnikoog', Min. van LNV, 2007)

Instandhoudingsdoelstellingen

Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000- gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende planten

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype zilte pionierbegroeiingen is momenteel in goede kwaliteit aanwezig op een gering oppervlakte op strandvlakten. Zowel het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) als het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B) komen in het gebied voor. Er is geen doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte in het Waddengebied. Behoud van de oppervlakte geldt binnen de

(sterke) natuurlijke fluctuaties, en kan gebeuren door behoud van het dynamische landschap met dit habitatype, in het bijzonder op strandvlaktes.

H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A).

Toelichting: Het habitatype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) is momenteel in goede kwaliteit aanwezig op een geringe oppervlakte op strandvlakten. Er is geen doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte in het Waddengebied. Behoud van de oppervlakte geldt binnen de (sterke) natuurlijke fluctuaties ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen. De exacte locatie en de oppervlaktes kunnen jaarlijks sterk wisselen.

H2110 Embryonale wandelende duinen

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype embryonale duinen is momenteel aanwezig. Gezien de afbakening in de begrenzing tussen de Waddeneilanden en Waddenzee of Noordzeekustzone is het areaal op de Waddeneilanden niet zeer groot. Het betreft een habitatype waarvan de exacte locatie en de oppervlakte jaarlijks sterk kunnen wisselen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen.

H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype witte duinen is momenteel in goede kwaliteit over een aanzienlijke oppervlakte aanwezig. Behoud van de kwaliteit (verstuiwing) in de zeereep is tevens van belang voor verbetering van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden, kwelders en duinvalleien. Gezien de afbakening in de begrenzing tussen de Waddeneilanden en Waddenzee of Noordzeekustzone is het areaal op de Waddeneilanden relatief groot. Het betreft een habitatype waarvan de exacte locatie en de oppervlakte jaarlijks sterk kunnen wijzigen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen.

H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) en grijze duinen, *heischraal* (subtype C). Behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A).

Toelichting: Het habitatype grijze duinen, is momenteel over verreweg het grootste deel van het oorspronkelijke oppervlakte sterk vergrast, vooral op het westelijke deel van het eiland. Landelijk verkeert het habitatype in een zeer ongunstige staat van instandhouding en geldt als doel uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. Voor het grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) levert het gebied slechts een geringe bijdrage. Het gebied levert een aanzienlijke bijdrage voor het subtype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B). Voor het subtype grijze duinen, *heischraal* (subtype C) liggen de mogelijkheden in de binnenduintrand. Binnen het Waddengebied levert het eiland Schiermonnikoog, na het eiland Texel, de grootste bijdrage.

H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit duinheiden met kraaihei, *droog* (subtype B).

Toelichting: Het habitatype duinheiden met kraaihei is momenteel in goede kwaliteit aanwezig op een geringe oppervlakte. Het betreft duinheiden met kraaihei, *droog* (subtype B) dat hier voorkomt op steile noordhellingen en in de binnenduintrand (Groenglop). Er is geen landelijke doel voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel in goede kwaliteit over

slechts een kleine oppervlakte aanwezig. Dit habitatype kan een bedreiging vormen voor onder meer habitatype H2130 grijze duinen. Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig worden beoordeeld.

H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2190 vochtige duinvalleien is toegestaan.

Toelichting: Het habitatype kruipwilgstruwelen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig, veelal in mozaïek met andere duinvalleibegroeiingen van habitatype H2190 vochtige duinvalleien.

H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied

Doel: Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige duinbossen, *droog* (subtype A), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinbossen, *vochtig* (subtype B) en vochtige duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C).

Toelichting: Het habitatype duinbossen komt voor in het westelijk deel van het eiland. Voor duinbossen, *droog* (subtype A) en duinbossen, *vochtig* (subtype B) wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd omdat deze subtypen op de Waddeneilanden een kleine oppervlakte hebben. Op termijn kan het gebied daarom een zeer grote bijdrage leveren aan het landelijke doel voor duinbossen, *droog* (subtype A). De oppervlakte van duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) wordt uitgebreid omdat de huidige oppervlakte klein is en kan worden vergroot. Voor beide grondwaterafhankelijke habitattypen duinbossen, *vochtig* (subtype B) en duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is tevens verbetering van de kwaliteit nodig.

H2190 Vochtige duinvalleien

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, *open water* (subtype A), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B), behoud oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (subtype D) en vochtige duinvalleien, *ontkalkt* (subtype C).

Toelichting: Het belangrijkste zijn de vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) waarvoor het gebied een zeer grote bijdrage levert aan het landelijke doel voor dit subtype wegens de bijzondere kwaliteit. Plaatselijk is de kwaliteit echter verslechterd door verdroging (Kapenglop, Hertenboschvallei) of verstarring (Strandvlakte). Op het oostelijk deel van het eiland en ten noorden van de zeereep ontstaan jonge kalkrijke duinvalleien, maar hier betreft het respectievelijk de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Lokaal kan het habitatype verdwijnen door successie naar bos (habitatype H2180 duinbossen), mits er over het hele gebied voldoende oppervlakte en kwaliteit aanwezig blijft en er dus ook nieuwe valleien blijven ontstaan. Uitbreiding van oppervlakte kan worden nagestreefd in de binnenduinrand, in samenhang met habitattypen H6230 heischrale graslanden en H6410 blauwgraslanden.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Oppervlakte-uitbreiding en verbetering kwaliteit van het habitatype heischrale graslanden is nodig gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. Goede mogelijkheden doen zich voor in de binnenduinrand bij de Grieënglop en omgeving Reddingsweg.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)

Doel: Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting: In het Kapenglop is de zeldzame duinvariant van het habitatype blauwgraslanden aanwezig. Oppervlakte-uitbreiding is nodig gezien de

landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. Goede mogelijkheden doen zich voor in de binnenduinrand bij de Grieënglop en omgeving Reddingsweg.

H7140 Overgangs- en trilvenen

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) en overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B).
Toelichting: De habitattypen overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) en overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B) komen op één locatie voor in matige kwaliteit. Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van beide subtypen is mogelijk in de binnenduinrand bij de Grieënglop en omgeving Reddingsweg. Schiermonnikoog is een van de weinige duingebieden waar herstel van dit habitattype mogelijk is.

Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1903 Groenknolorchis

Doel: Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting: De groenknolorchis is momenteel in een levensvatbare populatie aanwezig. Voor duurzaam behoud zijn telkens opnieuw jonge successiestadia van habitattype H2190 noodzakelijk.

Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 Roerdomp

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 paren.
Toelichting: Al decennia lang is de roerdomp een zeer schaarse broedvogel in dit gebied. In de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 2-4 paren roerdampen in de duinen van Schiermonnikoog. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A063 Eider

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2.500 paren.
Toelichting: Na vestiging in het open duin, is de populatie eiders in de jaren '40 vermoedelijk sterk toegenomen. Begin 80-er jaren broedden er circa 700 paren en begin 90-er waren er ten minste 2.000 broedparen en anno 2002 is Schiermonnikoog vermoedelijk het belangrijkste broedgebied van de eider in Nederland (2.553 paren in 2002 en 2377 paren in 2003). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet noodzakelijk gezien de positieve trend in het gebied. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A081 Bruine kiekendief

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.
Toelichting: Na de vestiging in 1934 in vochtige duinvalleien is het aantal paren bruine kiekendieven met sterke fluctuaties langzaam toegenomen. Maximaal werden 28 paren vastgesteld in 2000. In 2003 bedroeg het aantal paren 24. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A082 Blauwe kiekendief

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting: De blauwe kiekendief was onregelmatig broedend in het open duin sedert

de 20-er jaren, maar regelmatig broedend vanaf de 50-er jaren. Maximaal werden 14 paren vastgesteld (1978). Sedertdien fluctueert de populatie tussen de 7 en 11 paren (11 paren in 2001 en 8 paren in 2002 en 2003). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet noodzakelijk gezien de stabiele trend in het gebied. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A137 Bontbekplevier

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting: In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 1-5 paren bontbekplevieren waargenomen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A138 Strandplevier

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting: Een sterke afname heeft geleid tot het vrijwel verdwijnen van de strandplevier uit de duinstrook van Schiermonnikoog (9 paren in 1994 en 5 in 2001). Belangrijkste potenties liggen op het westelijk deel van het eiland (o.a. Westerstrand). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A222 Velduil

Doel: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1 paar.

Toelichting: De velduil is altijd een zeer schaarse broedvogel geweest van het open duin. In 1993-97 1-2 paren en recentelijk 0-1. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A275 Paapje

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting: Inventarisatiegegevens van het paapje zijn schaars. In 1986 werden 27 paren geteld. In 1990 nog 10 en in 2000 en 2001 ontbrak ze als broedvogel. Het paapje is aangewezen op natte duinvalleien. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A277 Tapuit

Doel: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting: Aantalsopgaven van het aantal broedparen tapuiten zijn schaars. Zo werden in 1986 en 1990 respectievelijk 38 en 30 paren geteld. Het recente populatieniveau bedraagt minder dan 30 paren (2001 26 en 2002 20 paren). De tapuit is aangewezen op het open duin met een voldoende aanbod aan konijnenholen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of

verbetering kwaliteit geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Bijlage 3:
Storende factoren kwalificerende waarden
Natura 2000-gebied Duinen van Schiermonnikoog
(Bron: Effectenindicator Ministerie van LNV, 2007)

Storingsfactor

Habitattype/soort	Oppervlakteverlies	Verontreiniging	Verdroging	Geluid	Licht	Verstoring door mensen	Mechanische effecten	Versnippering
Zilte pionierbegroeiingen								
Schorren en zilte graslanden	■	■	☒	☒	☒	■	■	■
Embryonale duinen			■	☒	☒			
Witte duinen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
*Grijze duinen			■	☒	☒			
*Duinheiden met kraaihei	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Duindoornstruwelen				☒	☒			
Kruipwilgstruwelen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Duinbossen				☒	☒			
Vochtige duinvaleien	■	■	■	☒	☒	■	■	■
*Heischrale graslanden			■	☒	☒			
Blauwgraslanden	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Overgangs- en trilvenen			■	☒	☒			
Groenknolorchis	■	☒	☒	■	☒	☒
*Blauwe kiekendief (broedvogel)			■	☒	☒	■	■	■
Bontbekplevier (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Bruine kiekendief (broedvogel)						■	■	■
Eider (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Paapje (broedvogel)						■	■	■
Roerdomp (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■
Strandplevier (broedvogel)			■	☒	☒	■	■	■
Tapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Velduil (broedvogel)			■	☒	☒	■	■	■

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- ☒ n.v.t.
- ...onbekend

Toelichting op de storingsfactoren

1 Oppervlakteverlies

Verlies aan leefgebied is evident van invloed op planten- en diersoorten. Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om

duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook is bij kleine leefgebieden de grens met het omringende landschap relatief langer. Hierdoor neemt de invloed van de directe omgeving op de abiotische gesteldheid van het leefgebied toe. De kwaliteit van het leefgebied kan daardoor worden aangetast.

6 Verontreiniging

Er is sprake van verontreiniging wanneer stoffen, die onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties voorkomen, door menselijke activiteiten in een gebied terechtkomen. Het gaat om een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Het gaat in het kader van de matrix te ver om alle mogelijke gebiedsvreemde stoffen apart te behandelen. Wel kan je in algemene zin vaststellen dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig.

7 Verdroging

Er is sprake van verdroging als door menselijk ingrijpen de actuele grondwaterstand lager is dan de gewenste grondwaterstand (weersomstandigheden, bijvoorbeeld de effecten van een droge zomer, tellen niet mee). Als gevolg hiervan ontstaat een vochttekort bij planten die juist van grondwater afhankelijk zijn. Daarnaast treden er veranderingen op doordat de aard en de beschikbaarheid van voedingsstoffen veranderen. Hoe droger het gebied, des te hoger de mate van doorluchting van de bodem. Bacteriën zijn daardoor beter in staat organisch materiaal af te breken. Hierdoor komt onder meer stikstof in nitraatvorm als voedingsstof vrij. Verdroging leidt daardoor in sommige gebieden (bijvoorbeeld op veengronden) tot vermesting en tot een niet-omkeerbare verandering in de bodem: bodemdaling. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfilteerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater, noemen we ook verdroging.

12 Geluid

Voor sommige soortgroepen zijn nadelige effecten van geluidsbelasting bekend. Van broedvogels is bijvoorbeeld bekend dat gebieden met een te hoge geluidsbelasting vermeden worden en dat het reproductiesucces in deze gebieden lager is dan in ongestoorde gebieden (Reijnen & Foppen 1994, 1995). Deze dosis-effect relatie is goed gekwantificeerd en vertaald in normen voor de praktijk (Reijnen et al 1995).

13 Licht

Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden (De Molenaar 2003). Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Uit onderzoek aan de grutto blijkt dat verlichte terreindelen vermeden worden, waardoor de draagkracht van gebieden achteruit gaat (De Molenaar et al 2000). Onderzoek naar het ruimtelijk gedrag van enkele zoogdieren toont aan dat sommige soorten door verlichting worden aangetrokken terwijl andere soorten geen reactie lijken te vertonen (De Molenaar et al 2003).

15 Verstoring door mensen

De aanwezigheid van mensen (eventueel in gezelschap van honden of andere huisdieren) kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Een bekend voorbeeld waarbij de aanwezigheid van mensen tot verstoring kan leiden is (water)recreatie (Henkens 1995, 1999). Maar ook de aanwezigheid van bebouwing (bijvoorbeeld een bedrijventerrein) kan tot verstoring van soorten door mensen leiden. Soort(groepen) verschillen in hun gevoeligheid voor recreatie. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Relatief goed onderzocht zijn de effecten van recreatie op broedvogels. Van broedvogels is bekend dat afhankelijk van de recreatiedruk gebieden langs druk bezochte paden lagere dichtheden en een verminderd reproductiesucces hebben. Ook zijn negatieve effecten bekend van (water)recreatie op het foerageren van vogels en zoogdieren (Pouwels & Vos 2001; Joslin et al 1999).

16 Mechanische effecten

Door mechanische activiteiten kunnen negatieve effecten op soorten en habitats optreden. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Bodemverdichting als gevolg van betreding kan bijvoorbeeld leiden tot een verandering van de soortensamenstelling van een habitatype. Sterke golfslag in water kan tot beschadiging van oevervegetatie leiden. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens hebben vogelsterfte tot gevolg (Winkelman 1992 a-d). De sterfte kan, afhankelijk van de omvang, een negatief effect op de populatieomvang tot gevolg hebben.

18 Versnippering

Versnippering betreft het uiteenvallen van het leefgebied van een soort in meerdere kleinere, ruimtelijk gescheiden leefgebieden. Door versnippering zijn veel oorspronkelijke populaties uiteengevallen in een netwerkpopulatie. Bij voortgaande versnippering kan zo'n netwerkpopulatie verder uiteenvallen in een reeks kleinere populaties die geen onderling contact meer hebben (zie figuur 5). Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor versnippering van leefgebieden. Het meest gevoelig zijn: * Soorten met een gering verspreidingsvermogen. Voor deze soorten zijn de afstanden tussen natuurgebieden al snel niet meer overbrugbaar, waardoor de ruimtelijke samenhang van het populatienetwerk verloren gaat. * Soorten die zich over de grond bewegen. Deze soorten zijn bij de uitwisseling tussen leefgebieden gevoelig voor barrières, zoals wegen, spoorwegen, stedelijke bebouwing en intensieve agrarische gebieden. * Soorten met een grote oppervlakte behoefte. Voor deze soorten is de draagkracht van de natuurgebieden gering, waardoor ze slechts kleine populaties kunnen herbergen.

projectnr. 186642
6 augustus 2008, revisie 01

Uitbreiding bezoekerscentrum Schiermonnikoog
Toetsing natuurwetgeving

Bijlage 4: Natuurwetgeving

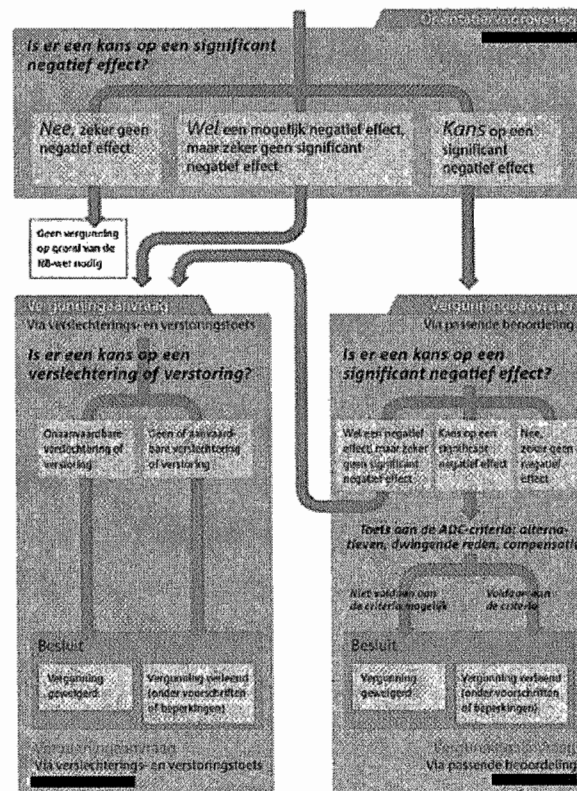
De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming omvat de beschermde natuurmonumenten (aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet) en gebieden, aangewezen in het kader van de Vogel- en/of de Habitatrichtlijn (Natura 2000, een soort ecologisch netwerk op Europese schaal).

De bescherming van de Natura 2000 is sinds 1 oktober 2005 geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Op dit moment vallen de Habitatrichtlijngebieden, waarvoor nog geen aanwijzingsbesluit aanwezig is, op grond van jurisprudentie nog onder de rechtstreekse werking van de Habitatrichtlijn. De VR(Vogelrichtlijn)gebieden zijn in 2000/2003 wel formeel aangewezen en vallen derhalve onder de Nbwet 1998.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de natuurwaarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied. Als er effecten op de specifieke waarden in het gebied zijn te verwachten zijn de werkzaamheden vergunningplichtig in het kader van de Nbwet '98 (zie onderstaande figuur).

Project of handeling

Figuur: afwegingskader Nbwet '98 (bron: min. LNV)

Een vergelijkbare bescherming kent de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het beschermingsregiem hiervan is opgenomen in de Nota Ruimte (2004) en nader uitgewerkt in 'Spelregels EHS' (2006). De bescherming van de EHS is niet in wetgeving vastgelegd, maar vindt plaats via het bestemmingsplan.

De bescherming van de EHS gaat uit van een 'nee, tenzij'- regime. Het beleid is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, rekening houdend met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn.

Binnen EHS-gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Als er echter geen reële alternatieven aanwezig zijn én er is sprake van groot openbaar belang kan het project doorgaan als de schade zo veel mogelijk wordt verzacht en de resterende schade wordt gecompenseerd.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen SBZ welke zijn vermeld in bijlage IV. De wet regelt de bescherming van de opgenomen soorten tegen plukken, uitsteken, opsporen, verstoren, doden en vervoeren. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent op zich geen externe werking, maar voor enkele soorten worden de begrippen in de Flora- en faunawet ruimer uitgelegd, bijvoorbeeld voor vleermuizen. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

In het kader van de Flora en faunawet wordt een groot scala aan dier- en plantensoorten beschermd. De aanvankelijke ruime bescherming van een grote groep gewervelde dieren (o.a. zoogdieren en vogels) en een beperkte groep ongewervelden (o.a. enkele vlindersoorten en libellensoorten) in Nederland is met ingang van het nieuwe Vrijstellingenbesluit¹ genuanceerd. Op basis van dit besluit zijn drie categorieën beschermde soorten te onderscheiden. De verschillende categorieën zijn gegroepeerd in drie tabellen.

Tabel 1. Algemeen voorkomende soorten, waarvoor een vrijstelling geldt voor overtredingen van artikel 8 t/m 12 bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.

Tabel 2. Overige soorten, die minder algemeen voorkomen en veelal zeldzaam zijn of bedreigd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt met behulp van een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In deze categorie vallen ook alle vogelsoorten. De vrijstelling is alleen van toepassing op werkzaamheden als 'bestendig beheer en onderhoud', 'bestendig gebruik' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Wanneer niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt of als het andere ingrepen betreft, is een ontheffing nodig. De ontheffing voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Hier vallen echter niet de vogels onder, die vallen onder het zwaardere toetsingsregiem, genoemd onder 3.

1. Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. Dit besluit is sinds eind februari 2005 van kracht.

Tabel 3. Strikt beschermde soorten die zeldzaam en veelal bedreigd zijn. Hieronder vallen tevens de soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik' als gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode. Als het andere werkzaamheden betreft of als niet gewerkt wordt conform een gedragscode moet voor deze soorten een ontheffing worden aangevraagd. Voor deze soorten geldt een streng toetsingskader waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang, er geen alternatieven zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.